

Demokrasi

Ecz. Mehmet Domaç

TEB Genel Başkanı

Demokrasi Nedir?

Demokrasi, siyasetin toplumsallaştırılması ya da insanların birer özne olarak kendilerini kurmaları ve ortak yaşamlarını yaratmaları için gerekli koşulların kuramı olarak tanımlanabilir.

Günümüzde bir siyasal sistemin meşruiyetinin kriteri demokrasinin varlığı ya da yokluğudur.

Hem muhalifler hem de iktidar **"daha fazla demokrasi"** demektedir. Ama, acaba bir tane mi demokrasi var?

Aşamalar

- Otoriter Rejim
- Seçimli Demokrasi
- Liberal Demokrasi
- İleri Demokrasi

Demokrasi tarihsel bir olgudur, herhangi bir döneme özgü ya da herhangi bir toplumsal formasyona ait bir siyasal dizgenin adı değildir. Bu nedenledir ki, tarih ve toplumlar boyunca farklı demokrasi biçimleri ortaya çıkmıştır. Bunlar, zorunlu olarak geçilmesi gerekli aşamalar olmaktan öte, aynı anda dünyada farklı demokrasi biçimleri görülebileceği gibi, bir toplumun bir aşamayı yaşamadan diğerine geçebilme olasılığını da ifade eder.

Seçimli Demokrasi

Sandığa giden, ancak vatandaşlarının temel haklarını güvenceye almayan, ifade ve örgütlenme özgürlüğünün sınırlanabildiği ülkeler **SEÇİMLİ DEMOKRASİLER** durağında bekliyor.

Seçimli demokrasi, yurttaşlık bilinci ve örgütlenmesinin gelişkin olmadığı ve baskı gruplarının zayıf olduğu ülkelerde, temel hak ve özgürlüklerin çeşitli yöntemlerle sınırlandırılmasını, seçimlerin biçimsel birer öğeye dönüşmesini ifade eder. Bu demokrasilerde, düşünce ve ifade özgürlüklerinin, sendikal örgütlenme özgürlüğünün ve sosyal hakların ciddi bir biçimde kısıtlanması söz konusudur. Seçimli demokrasilerde, iktidar yurttaşların denetimi alanından çıkmış, sınırlandırılması olanağı ortadan kalkmıştır. Bu nedenle, temsili demokrasi de gerçek anlamını kaybetmiştir.

Seçimli demokraside kişilerle ilgili sorunlar ilkelerle ilgili sorunlara baskın gelmeye, "seçimle gelen krallar"ın egemenliği hüküm sürmeye

başlamıştır. Tek parti egemenliği altında olduğu halde, belirli aralıklarla seçime giden ülkeler, seçimli demokrasinin ironik örneklerini oluşturmaktadır. Örneğin, 1966 yılında hükümeti ele geçirdikten sonra bir milyon insanın öldürülmesi emrini veren ve geçtiğimiz günlerde devrilen Endonezya Devlet Başkanı Suharto da seçilerek gelmiştir. Ya da Meksika'nın değişmez iktidarı Kurumsal Devrimci Parti de seçime gitmektedir, ancak seçim sistemi ve sandıklar da neredeyse 70 yıldır bu partinin elindedir.

Özetle, seçimli demokrasi, gelişmekte olan veya azgelişmiş ülkelerde sıklıkla görülen devlet ve yurttaşlar arasındaki dengenin devlet lehine bozulması sürecidir.

Liberal Demokrasi

Sivil ve siyasi haklar ve adil, rekabetçi olmayan seçimler kıstasını tam olarak karşılayan rejimlere **LİBERAL DEMOKRASİ** diyoruz.

Bugün, dünya çapında egemen olan demokrasi liberal demokrasidir. Kapitalist toplumsal formasyon hem demokratik hem de demokratik olmayan dizgeler içerir, ancak, demokratik siyasal dizgesi liberal demokrasidir.

Liberal demokrasinin üç koşulu vardır: temsil ilkesi, temel haklara saygı; yani iktidarın sınırlandırılması ve yurttaşlık.

Demokrasinin diğer biçimleri, sadece siyasetle meşgul olan "siyaset esnafı" uzmanların işiyken, ileri demokrasi her insanın başka insanlarla uzmanların ayrıcalığı olmadan karşılaştığı amatörlerin siyasetidir. Başka bir deyişle, siyasetin kurumsallaşması ve toplumsallaşması sürecini ifade eder. İleri demokrasilerde yurttaşlık statüsü diğer toplumsal kimlikler karşısında egemendir. Bu demokrasi biçiminin temeli, ortak tartışma, ortak karar ve ortak çalışmadır. Yurttaşlar hükümete etkin katılımcılar olarak ilişkiye geçer.

İleri demokrasilerde devlet, eşitlikçiliği benimser ve herkese adalete uygun düşecek biçimde yönetime katılma ve yönetimi denetleme olanağı verir. Devlet bu hakkı kişilerden esirgediği ölçüde, seçimli demokrasiye ya da daha kötüsü olan otoriter rejimlere doğru kayma tehlikesi söz konusudur.

Süreçler

- Demokrasinin kesintiye uğramasının önlenmesi,
- Çoğunlukla seçimli, ancak bazen liberal aşamada bile karşılaşılan askeri ya da sivil bir dikta altında parlamentonun feshi ya da etkisiz kılınması tehdidine direnç,
- Demokratik erozyonun önlenmesi.

Liberal demokrasi salt katılımı ya da uzlaşmayla tanımlanamaz, bunlarla birlikte özgürlüklere ve çeşitliliğe saygıyla da tanımlanır. Liberal demokrasi, inançların, kökenlerin, düşüncelerin ve insanların çeşitliliği olmadan varolamaz.

Liberal demokrasilerde yurttaşlar seçimler ve örgütlülükleri ile iktidarı denetim altında tutar. Bu, yurttaşın iktidarı sınırlamasıdır. Sivil ve siyasal hakları ve özgürlükleri sağlanmış olan yurttaşların seçme, seçilme, düşüncelerini yayma ve sosyal haklarının hem teorik hem de pratik olarak kısıtlanmadığı siyasal dizgeler liberal demokrasilerdir.

Özetle, liberal demokrasi, devlet ve yurttaşlar arasındaki dengenin yurttaşlar lehine kurulduğu bir rejimdir.

İleri Demokrasi

Liberal demokrasinin kapsadığı hak ve özgürlüklerin artık geriye dönülmez sağlamlıkla kurumsallaştığı aşama.

İleri demokrasilerde hükümet otoritesinin kaynağı, yönetilenlerde toplanmıştır ve yönetilenlerin elinde temsilcilerini ya da yöneticilerini sorumlu tutmaya yarayacak olan etkili araçlar bulunmaktadır. Başka bir söyleyişle, ileri demokrasinin dayandığı temeller, eşitlik ve özgürlüktür.

Özetle, ileri demokrasi, devlet ve sivil toplum arasındaki dengenin geri dönülmez bir biçimde sivil toplum lehine işleridir.

Bu süreçlerden geçerek, Aydınlanmadan beri savunulduğu biçimiyle devlet toplum için varsa, ideal demokratik biçim olan ileri demokrasiye ulaşmak için yanda belirttiğimiz önlemleri almak gerekiyor. Herşeyden önce, demokrasinin hangi koşullar altında olursa olsun halk iktidarı anlamına geldiği, hiçbir biçimde vesayet altına sokulamayacağı iyice kavranmalıdır.

Yurttaşlık bilinci, bu süreçlerin aşılmasında ve sağlıklı bir demokratik siyasal dizgeye ulaşılmasında en temel faktördür. Bu bilinç, temsil olanağının ve denetim hakkının doğru bir biçimde kullanılmasını kapsar.

Yani, devlet ve sivil toplum arasındaki dengenin devlet lehine olduğu otoriter rejimlerden dengenin sivil toplum lehine çözüldüğü süreçlere geçmek için esas olan, demokrasinin eşitlikçi, özgürlükçü ve hukuka uygun anlamının bilincinde olan yurttaşlardır.

Bu Direnci Arttırmak,

Bu direnci arttırmanın başarısı, **demokrasiye sadık olmayan toplumsal aktörlerin safdışı edilmesi, etkisizleştirilmesi ve dönüştürülmesine** bağlıdır.

Yurttaşların demokrasinin geri dönüşsüz bir biçimde hayata geçirilmesi için askeri veya sivil vesayete, demokratik erozyona/karşı direnmeleri gerektiğini belirtmiştik.

Bu direnci arttırmak, demokrasinin çoğulculuğu zedelenmek-sizin, demokratik erozyona neden olanların safdışı edilmesine, veya dönüştürülmesine bağlıdır.

Otoriterleşme

Sivillerin iktidar alanının düzenli olarak daraltılması ve liberal anayasaların güvencelerinin geriletilmesi sonucunda yavaş ve şeffaf olmayan bir otoriterleşmenin ortaya çıkması.

Otoriterleşme, devlet ve yurttaşlar arasındaki dengenin düzenli olarak devlet güçleri lehine bozulması anlamına gelir. Toplumdaki farklı kesimler arasındaki denge durumunun sivil toplum alanını çatışmalı hale getirmesi, devlet organlarının bu alana müdahalesini meşrulaştırıcı bir işlev görebilir. Uluslararası konjonktürdeki değişimlerin zorlaması da benzer bir sonuç yaratabilir. Örneğin, ekonomik rejimdeki değişiklikler, vatandaşların sosyal haklarının elin-

Peki bu direnç arttırılmadığı takdirde ne olur?

Demokratik Erozyon

- Ordunun sivil liderler üzerinde yaptırım sahibi olması,
- Devlet terörü
- Devletin silahlı ya da varlıklı nüfuz grupları karşısında yasaları uygulayamaması,
- Siyasi partilerin tahakküme dayalı bir yapıda tıkanmaları,
- Seçim hileleri,
- İktidarların devlet kaynakları ile medyayı seçim propagandasında kullanması ve
- Vatandaşların arasında ayırım gözeten yasalar.

İşte bu noktadan itibaren demokrasinin erozyona uğraması söz konusu olur. Demokrasinin erozyonu, yurttaşların hak ve özgürlüklerinin kısıtlanması anlamına gelebileceği gibi, yurttaşların demokratik siyasal dizgeye olan inançlarının sarsılması sonucunu da doğurabilir.

den alınmasını gerektirebilir. Bunun bir dirençle karşılaşması olasılığının bertaraf edilmesi, çoğu zaman otoriterleşmeye yönelik önlemler alınması anlamına gelir. Bu otoriterleşme, daha ziyade yurttaşların örgütlenme, düşüncelerini söyleme ve yayma hakkının ve özgürlüğünün o ya da bu düzeyde kısıtlanması biçiminde görülür.

Devlet, dengeyi kendi lehine bozmak için parlamenter rejim dışında başka seçeneklere de ihtiyaç duyar ve devlet içinde gladyö tipi örgütlenmeler, ve benzeri organizmalar ortaya çıkar.

Bütün bu yapılanmaların bir süre sonra keyfi hareket etmeye başlaması o kadar da zor değildir. Çünkü, bu bir rant paylaşım savaşıdır. Denge, bir kez devlet lehine bozulmuştur ve yurttaşların kendilerini gerçekleştirme alanları tamamıyla

Özetle erozyon; kurumların özgürleştirici kimliklerinden çıkarak, her birinin otoriteye hizmet eder hale gelmesi, politik ve ideolojik manipülasyon sonucunda gerçekleşir. Bu durum, toplum hayatını ve kişinin hak ve özgürlüklerini kesintiye uğratır.

otadan kalkmıştır artık ortaya çıkan **“demokrasi olmayan bir demokrasi”** dir.

Sonuç;

Baskıcı, yani zahiri bir demokrasi.

Kaynaklar:

- J.M. GUEHENNO, Demokrasinin Sonu, Dost, Ankara 1998.
M.B. MISIR, Demokrasiye Eleştirel Bakışlar, Öteki, Ankara 1998.
E. de La BOETİE, Gönüllü Kulluk Üzerine Söylev, İmge, Ankara 1995.
A. TOURAINE, Demokrasi Nedir?, YKY, İstanbul 1997.
M. DUVERGER, Seçimle Gelen Krallar, Kelebek, İstanbul 1990.